

บทคัดย่อ

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
ความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

การศึกษาวัฒนธรรมชุมชนบ้านโป่งเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นางสาวอำนวย ไหญ่ยิ่ง

พฤศจิกายน 2542

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย หนูผล

ภาควิชา/คณะ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน
ชุมชนบ้านโป่งที่มีศักยภาพต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษาถึงความ
พร้อมของชุมชนบ้านโป่งในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ การวิจัยครั้ง
นี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สำหรับขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้น
ตอน โดยขั้นแรกผู้วิจัยเข้าพบผู้นำหมู่บ้าน เพื่อแสวงหาผู้อาวุโสและผู้ที่ประชาชนในหมู่บ้านให้
ความเคารพนับถือ และอาศัยอยู่ในบ้านโป่งนี้มานานจำนวน 12 คน และใช้แบบสัมภาษณ์กึ่ง
โครงสร้าง ชักถาม พูดคุยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้
เพื่อให้เกิดการยืนยันและวิเคราะห์รูปแบบวัฒนธรรมร่วมกัน ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำ
หมู่บ้านเพื่อเรียกประชุมแกนนำประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถเป็นผู้แทนของประชาชนทั้ง
หมดจำนวน 35 คน โดยใช้หลักการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)
จากนั้นใช้กระบวนการกลุ่มโดยใช้เทคนิค AIC ในการดำเนินการกระบวนการกลุ่ม ให้เกิดแนว
คิดร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล
ในขั้นแรกทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยืนยันในวัฒนธรรมรวมทั้งศึกษาถึงความพร้อมของชุมชนบ้านโป่ง
ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านโป่งที่สำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านโป่งเกิดจากชาวไทยใหญ่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว ต่อมามีคนเมืองเชียงใหม่เข้ามาอยู่รวมกัน หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีสภาพธรรมชาติสวยงาม รวมทั้งวิถีชีวิตแบบพื้นเมืองที่น่าศึกษาเรียนรู้ นอกจากนี้วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ได้แบ่งเป็น 5 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านศิลปะได้แก่ ภาษา ดนตรีพื้นเมือง และวัดดอยแท่นพระผาลทองที่มีประวัติอันยาวนานและมีปริศนาธรรม 2) ด้านมนุษยศาสตร์ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีไหว้ศาลหอบง พิธีไหว้ศาลหอบง และประเพณีเข้าพรรษา 3) ด้านการช่างฝีมือ ได้แก่ เครื่องจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงพิพิธภัณฑ์เกษตรและวัฒนธรรมบ้านโป่ง 4) ด้านกีฬาและนันทนาการ ปัจจุบันพบว่ามีการเล่นชนไก่พื้นเมืองและการชนกวาง 5) ด้านคหกรรมศิลป์ ได้แก่ การประกอบอาชีพ อาหารพื้นบ้าน พืชสมุนไพร และยาสมุนไพร บ้านที่อยู่อาศัย การดำเนินชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 2 การยืนยันในวัฒนธรรมชุมชนและความพร้อมของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมชุมชนที่ได้จากตอนที่ 1 ชาวบ้านให้การยืนยันว่ายังมีให้พบเห็นและยังมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยชาวบ้านโป่งยินดีให้นักท่องเที่ยวมาสัมผัสและมีส่วนร่วมในการดำเนินวิถีชีวิตกับชาวบ้านบนพื้นที่จริงได้ จากการประชุมแกนนำประชาชนร่วมกัน 9 ครั้ง พบได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนคือด้านเศรษฐกิจและทุกคนตกใจโดยการยืนยันอย่างจริงจัง ในการเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และได้ร่วมกันจัดตั้งเป็นชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่งพร้อมกับร่วมกันสร้างข้อบังคับระเบียบของชมรมฯ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นถือว่าชุมชนบ้านโป่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมจะร่วมดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่เป็นความพร้อมอยู่ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากชาวบ้านยังขาดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องริบมาดำเนินการเพื่อให้ชุมชนบ้านโป่งมีความพร้อมมากขึ้นโดยสามารถปฏิบัติงานได้อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพต่อไป